

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРИОГРАФІЇ (1991–2024 РР.): БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

до 25-річчя ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Національна академія
педагогічних наук України

Державна науково-
педагогічна
бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського

Серія
«Наукові дослідження відділу
наукового інформаційно-
аналітичного супроводу освіти
ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського»

Київ, 2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ВІДДІЛ НАУКОВОГО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
СУПРОВОДУ ОСВІТИ

**ПІДГОТОВКА
ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ
У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРІОГРАФІЇ
(1991–2024 РР.)**

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

(до 25-річчя ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського)

Київ – 2024

Рецензенти:

Раєвська Я. М., доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом;

Радомський І. П., кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Упорядники:

Пилипчук Я. В., доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Углова О. В., молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Загальна редакція:

Ростока М. Л. (автор ідеї), кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Керівник наукового дослідження

Лучанінова О. П., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Бібліографічний редактор:

Углова О. В., молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Літературний редактор:

Василенко Н. М., провідний редактор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Підготовка військових психологів у системі української освіти через призму історіографії (1991–2024 рр.) : бібліогр. огляд (до 25-річчя ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Пилипчук Я. В., Углова О. В.; за заг. ред. Ростока М. Л.; кер. наук. дослідж. Лучанінова О. П.; бібліогр. ред. Углова О. В., літ. ред. Василенко Н. М.]. – Київ, 2024. – 42 с.

Довідкове видання «Підготовка військових психологів у системі української освіти через призму історіографії (1991–2024 рр.): бібліогр. огляд», підготовлене до 25-річчя ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, щодо науково-методичного забезпечення психологічного супроводу воєнного і повоєнного періодів України є складником поповнення електронного ресурсу «Віртуальний читальний зал освітянина ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського» (ВЧЗО) відповідно до завдань прикладного наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний та повоєнний періоди України» (2024–2025). Бібліографічний огляд присвячено дослідженню джерел з підготовки військових психологів в Україні за роки незалежності. У виданні представлено 118 джерел, зокрема, висвітлено інформацію про нормативно-правову базу, програми, методичні рекомендації, посібники та підручники для підготовки військових психологів. Окремим розділом подано дослідження проблем підготовки військових психологів та розвитку військової психології.

Пропоновано для науковців, викладачів закладів вищої освіти різних рівнів акредитації, докторантів, аспірантів, бібліотечних фахівців, здобувачів психологічної освіти та всіх, кого цікавлять процеси підготовки військових психологів в Україні.

ЗМІСТ

Анотація	4
Законодавча і нормативна база	6
Закони України	6
Укази Президента України	7
Постанови Кабінету Міністрів	7
Нормативно-правові акти Міністерства оборони України	8
Нормативно-правові акти інших органів державної влади	8
Інші нормативно-правові документи	9
Програми підготовки військових психологів	10
Підручники, навчальні та методичні посібники	11
Дослідження проблем підготовки військових психологів та розвитку військової психології в Україні	25

АНОТАЦІЯ

Нині одним із головних аспектів військової психології є розроблення та використання науково-практичних рекомендацій щодо психологічного забезпечення організації та здійснення заходів надання первинної психологічної допомоги військовослужбовцям і цивільному населенню та їхньої психологічної реабілітації в умовах бойових дій, масованих обстрілів та після них.

Важливим є і підготовка військових психологів, здатних виконувати складні завдання у зв'язку з викликами сьогодення.

У контексті аналітичних пошуків щодо розв'язання завдань прикладного наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний та повоєнний періоди України» дослідниками відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського підготовлено довідкове видання – бібліографічний огляд, як проміжний результат інформаційного супроводу психологічної науки і освіти, що охоплює інформаційні, наукові, практикоорієнтовані та інші джерела, які присвячено дослідженням підготовки військових психологів в Україні за роки незалежності.

У довіднику подано бібліографічні описи друкованих матеріалів та електронних ресурсів з цієї проблеми, зокрема, монографії, автореферати дисертацій, науково-методичні й навчальні видання, матеріали наукових конференцій, статті з періодичних і продовжуваних видань, що вийшли друком в Україні.

Довідкове видання містить бібліографічні записи за чотирма тематичними розділами: «Законодавча і нормативна база», «Програми підготовки військових психологів», «Підручники, навчальні та методичні посібники», «Дослідження проблем підготовки військових психологів та розвитку військової психології в Україні». У двох останніх розділах вміщено анотації до публікацій.

До бібліографічного огляду увійшли матеріали та електронні ресурси, які переважно зберігаються у фондах провідних українських бібліотек і бібліотек закладів вищої освіти. Бібліографічний опис і скорочення слів здійснено відповідно до чинних в Україні державних стандартів. Публікації у межах розділів і підрозділів розміщено в алфавітному порядку за прізвищами авторів чи назвами документів.

Видання забезпечує інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки та освіти, адресовано науковцям, докторантам, аспірантам, управлінцям, викладачам закладів вищої освіти різних рівнів акредитації, бібліотечним фахівцям, здобувачам освіти та всім тим, хто планує або займається дослідженням військової психології у довоєнний, воєнний і післявоєнний час.

Ключові слова: інформаційно-аналітичний супровід, військова психологія, підготовка військових психологів, система української освіти, історіографія.

ЗАКОНОДАВЧА І НОРМАТИВНА БАЗА

Закони України

1. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : [зі змін. та допов., внесеними Законом України від 21.02.2014 р. № 742-VII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII: за станом на 8.05.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

3. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про оборону України» : Закон України від 21.11.1993 р. № 3547-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3547-12#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

4. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей : Закон України від 15.06.2004 р. 1763-IV: за станом на 01.10.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

5. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII : за станом на 19.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

6. Про оборону України : Закон України від 05.10.2000 р. № 2020 III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII: за станом на 19.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

Укази Президента України

8. Про Державну програму переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 348/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348/2002#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

9. Про затвердження Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : Указ Президента України від 10.12.2008 р. №1153/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

10. Про затвердження Положень про Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України : Указ Президента України від 21.08.1997 р. № 888/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888/97#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

11. Про Збройні Сили України : Указ Президента України від 12.12.1991 р. № 4/91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4/91#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

12. Про Концепцію виховної роботи в Збройних Силах України та інших військових формуваннях України : Указ Президента України від 04.09.1998 р. № 981/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981/98#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

Постанови Кабінету Міністрів

13. Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях : Постанова Кабінету Міністрів від 27.12.2017 р. №1057 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

Нормативно-правові акти Міністерства оборони України

14. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах : Наказ Міністерства оборони України від 09.12.2015 р. №702 : зі змінами від 11.12.2019 № 629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

15. Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту : Наказ Міністерства оборони України від 12.09.2022 р. № 272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22#Text> (дата звернення: 07.08.2024).

Нормативно-правові акти інших органів державної влади

16. Про затвердження Інструкції з організації діяльності висококомобільних груп внутрішніх комунікацій у Збройних Силах України : Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 22.10.2018 р. № 345. *Довідник МЗП*. URL: <https://dovidnykmpz.info/> (дата звернення: 07.08.2024).

17. Про затвердження Інструкції з організації психологічної декомпресії військовослужбовців Збройних Сил України : Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 27.12.2018 р. № 462. *Довідник МЗП*. URL: <https://dovidnykmpz.info/> (дата звернення: 07.08.2024).

18. Про затвердження Положення про Психологічну службу Збройних Сил України : Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.12.2014 р. № 317. *Довідник МЗП*. URL: <https://dovidnykmpz.info/> (дата звернення: 07.08.2024).

19. Про затвердження Положення про пункти психологічної допомоги у ЗСУ : Наказ Головнокомандувача ЗС України від 28.07.2020 р. № 99. *Довідник МЗП*. URL: <https://dovidnykmpz.info/> (дата звернення: 07.08.2024).

Інші нормативно-правові документи

20. Стандарт підготовки особового складу Збройних Сил України І-СТ-4 «Індивідуальна підготовка військовослужбовця з психологічної підготовки». URL: https://www.mil.gov.ua/content/social_adaptation/psychological_preparation/standart_psihol_pidgotovku2013.pdf (дата звернення: 07.08.2024).

21. Тимчасова інструкція щодо організації психологічного супроводження та психологічного відновлення військовослужбовців. Київ : МОУ, 2015. 16 с.

ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ

22. Гусев А. І. (укл.). Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус ПВ-6) «Військова психологія». URL: http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2020/12/Viyskova_psy_053_vibir.pdf (дата звернення: 07.08.2024).

23. Курс підвищення кваліфікації «Психоаналітична і психологічна робота з військовослужбовцями та їхніми родинами: теорія і клінічна практика». Міжнар. ін-т глибинної психології. URL: <https://migp.pa.org.ua/ua/psihoanaliticeskoe-obrazovanie-specializacii> (дата звернення: 07.08.2024).

24. Левченко М. О. (укл.). Навчальна програма дисципліни «Воєнна психологія» (для бакалаврів). Київ : МАУП, 2008. 18 с. URL: <https://portal.iapm.edu.ua/portal/media/manuals/f32dea97-7a67-4a3d-89ab-3997cae9a8cd.pdf> (дата звернення: 07.08.2024).

25. Опанасенко Н. О. (укл.). Робоча програма навчальної дисципліни «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 24 с. URL: <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/ok-27-vyui-vijskova-pedagogika-ta-psyhologiya-u-tomu-chysli-liderstvo.pdf> (дата звернення: 07.08.2024).

26. Програма навчальної дисципліни 2.1.14 «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)» для підготовки курсантів Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/2.1.14-v-pp.pdf> (дата звернення: 07.08.2024).

ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

27. Агаєв Н. А., Дикун В. Г., Чорний В. С. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Вид. 2-ге, перероб. зі змін. та допов. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 754 с.

Розкрито теоретико-методологічні засади морально-психологічного забезпечення в Збройних Силах України.

28. Алгоритм роботи військового психолога щодо психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України (метод. рек.) / Міністерство оборони України, Наук.- дослід. центр гуманітар. проблем Збройних Сил України ; Н. А. Агаєв, О. Г. Скрипкін, А. Б. Дейко та ін. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2016. 147 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/avr_book.pdf (дата звернення: 07.08.2024).

Методичні рекомендації розкривають типовий алгоритм дій психологів військових частин (підрозділів) під час здійснення психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України. Розкрито суть основних понять процесу психологічного забезпечення, наведено розподіл завдань за періодичністю їх виконання. Надано пояснення щодо змісту основних елементів діяльності.

29. Балашова С. П., Васильєв С. П., Дубровинський Г. Р. Практичний курс військової психології : навч. посіб. Ч. II. Київ : КНУ, 2013. 170 с.

Навчальний посібник містить матеріал про психодіагностику, емпатію, розвиток комунікативних здібностей, методи оптимізації особистісної взаємодії в підрозділах тощо.

30. Блінов О. А. Інноваційний психологічний інструментарій діагностики, психотерапії та психокорекції бойового стресу : навч.-метод. посіб. / Ін-т психології

імені Г. С. Костюка, Нац. академія пед. наук України, Нац. авіац. ун-т. Київ : Талком, 2020. 129 с. Бібліогр.: с. 118–128.

Розглянуто інноваційний психологічний інструментарій, розроблений для діагностики, психотерапії та психокорекції бойового стресу, гострих стресових і посттравматичних стресових розладів, розладів сну, локалізації болю в результаті дії фантомно-больових синдромів у військовослужбовців з ампутованими кінцівками. Надано методичні рекомендації для роботи з наслідками травматичного стресу за допомогою арттерапії, музикотерапії, дихальних, тілесно-орієнтованих практик, роботи з психоемоційною сферою комбатантів з використанням метафоричних асоціативних карт та ін., методичні рекомендації з психотерапії та працетерапії комбатантів з внутрішньочерепною травмою: струсом головного мозку (контузією).

31. Бондарев Г. В., Круть П. П. Основи військової психології : навч. посіб. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 272 с.

Розглянуто актуальні питання військової психології з урахуванням сучасних досліджень відомих українських і зарубіжних учених. На основі аналізу досвіду військ і деяких закладів вищої військової освіти систематизовано основні проблеми військової психології та педагогіки.

32. Військова психологія і педагогіка : підручник / Л. А. Снігур та ін.; Одес. нац. політехн. ун-т. Луцьк : Твердиня, 2010. 576 с.

Висвітлено предмет, методи та завдання військової психології та педагогіки. Проаналізовано психічні пізнавальні процеси та психологічні властивості військовослужбовця, особливості психології військового колективу, принципи, методи та форми навчання та виховання воїнів. Приділено увагу підготовці особового складу до бойової діяльності та до дій в екстремальних умовах.

33. **Військова психологія і педагогіка : підруч. для військ. вузів / Б. М. Олексієнко та ін. Хмельницький : Вид-во Акад. ПВУ, 1998. 562 с. (Б-ка військ. педагога).**

Розглянуто теоретико-методологічні та практичні питання військової психології та педагогіки. Науково обґрунтовано шляхи, умови і чинники ефективного розв'язання актуальних проблем військового навчання та виховання, морально-психологічного забезпечення життєдіяльності військ. Запропоновано продуктивні моделі, алгоритми й технології з метою досягнення високих результатів у освітньому процесі.

34. **Екстремальна психологія : підручник / за заг. ред. О. В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.**

Викладено дані аналізу психологічних наслідків діяльності персоналу МНС України під час виконання професійних обов'язків в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального походження. Розроблено методи та практичні рекомендації щодо прогнозування ступеня успішності виконання завдань у надзвичайних ситуаціях та особливих умовах службової діяльності, запобігання випадкам службового травматизму, організації екстремальної професійно-психологічної підготовки, надання невідкладної психологічної допомоги тим, хто її потребує.

35. **Збереження психічного здоров'я населення України в умовах війни : практич. посіб. / Н. Г. Іванова та ін.; Нац. академія Служби безпеки України, Нац. ун-т охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика. Київ : НА СБУ ; НУ ОЗУ ім. П. Л. Шупика, 2024. 211 с. Бібліогр.: с. 136–140.**

Розкрито основні питання захисту психіки людини від впливу травмуючих чинників воєнних дій. Розглянуто низку психотехнік відновлення психічного здоров'я, прийомів самодопомоги та надання медико-психологічної допомоги особам, які її потребують.

36. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців : метод. посіб. / Н. А. Агаєв та ін. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.

Викладено 20 психодіагностичних методик для застосування в діагностуванні негативних психічних станів військовослужбовців, які виконують службові обов'язки та бойові завдання в районі ведення бойових дій.

37. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України : метод. посіб. Київ : ФОП Маслаков, 2019. 288 с.

Висвітлено теоретичні й практичні основи психологічного вивчення військовослужбовців та персоналу Збройних Сил України в умовах збройного конфлікту, ефективні методи соціально-психологічного вивчення та психологічної діагностики, що є важливою передумовою зменшення бойових і небойових втрат, раціонального використання особистісно-професійного потенціалу військовослужбовців, збереження їх психічного здоров'я, підвищення боєздатності військ (сил).

38. Корольчук М. С. Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. Київ : Ельга; Ніка-центр, 2009. 580 с.

Розглянуто сучасні проблеми, шляхи та засоби комплексного соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності спеціалістів різних галузей за звичайних і екстремальних умов. Наведено ефективні методи психологічної діагностики, систему заходів збереження та відновлення функціональних станів, працездатності спеціалістів. Висвітлено особливості забезпечення адекватної адаптації, надійності та безпеки їх діяльності за даних умов.

39. Лісовський П. М. Військова психологія: методологічний аналіз : навч. посіб. Київ : Коңдор, 2017. 290 с.

Викладено основи військової психології, розглянуто актуальні питання поведінки воїна-захисника, що дасть можливість оволодіти методологічними основами важливих знань та практичної майстерності з військової психології.

40. Мацегора Я. В., Воробйова І. В., Колесніченко О. С. Психологічний супровід військовослужбовців, які виконують службовобойові завдання в екстремальних умовах : метод. рек. Харків : НА НГУ, 2015. 69 с.

Запропоновано рекомендації щодо основних способів психологічної підтримки військовослужбовців, які зазнали впливу бойового стресу; організації життєдіяльності військовослужбовців для зниження стресу; виявлення військовослужбовців, що мають ознаки негативних психічних реакцій та станів, і надання їм першої психологічної допомоги; організації та проведення заходів від реагування на негативні емоції з метою запобігання їх накопиченню; організації групових заходів запобігання розвитку ПТСР (дебрифінгів) в місцях тимчасової дислокації після виконання СБЗ в екстремальних умовах.

41. Методика психологічної підготовки : навч.-метод. посіб. / Г. П. Воробйов та ін. Львів : АСВ, 2013. 529 с. Бібліогр.: с. 442–446.

Розкрито психологічні особливості сучасних бойових дій, надано їх психологічну характеристику за умов застосування зброї масового ураження та високоточної зброї. Розглянуто загальні положення, що стосуються організації психологічної підготовки особового складу різного роду військ. Приділено увагу проблемам саморегуляції та формування стресостійкості військовослужбовців. Запропоновано теоретичні, методичні, практичні рекомендації щодо заходів психологічної підготовки в основних сферах діяльності підрозділів.

42. Морально-психологічне забезпечення підрозділів Держспецтрансслужби : навч. посіб. / І. С. Остапенко та ін.; Укр. держ. ун-т науки і технологій. Дніпро : Укр. держ. ун-т науки і технологій, 2022. 188, [1] с. Бібліогр.: с. 187–189.

Розглянуто теоретичні основи морально-психологічного забезпечення військ. Визначено вплив чинника сучасних бойових дій на морально-психологічний стан і поведінку особового складу. Приділено увагу системі морально-психологічного забезпечення в ЗС України та держспецтрансслужби, розкрито його суть та особливості застосування в різних умовах.

43. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: підручник: у 2 ч. Ч. 1 / В. М. Вилко та ін.; за заг. ред. В. В. Стасюка. Київ : НУОУ, 2012. 464 с.

Висвітлено теоретико-методологічні засади морально-психологічного забезпечення військ, проаналізовано його систему та функціональні складові.

44. Морально-психологічне забезпечення у Збройних силах України : теорет. матеріал до курсу / уклад.: Н. М. Дячук, Я. Б. Зорій, В. В. Куницький; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Рута, 2015. 391 с.

Розглянуто основні проблеми морально-психологічного забезпечення військ (сил), висвітлено його становлення, роль, місце, зміст, принципи, складники та основні завдання, досвід організації у військах (силах), шляхи удосконалення. Проаналізовано сучасні погляди на організацію морально-психологічного забезпечення та його зміст. Розглянуто досвід організації психологічної підготовки у збройних силах провідних країн світу.

45. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.

Розкрито актуальні питання основних напрямів немедичної психотерапії як професійної діяльності й процесу психологічної допомоги. Розглянуто класичні напрями психотерапії, такі як психоаналіз, поведінкова, клієнт-центрована, тілесна, інтерперсональна психотерапія, гештальт-терапія тощо.

46. Неурова А. Б., Мацевко Т. М. Психологічна діагностика військовослужбовців та підрозділів : навч.-метод. посіб. Львів : Нац. акад. сухопут. військ, 2022. 340 с. Бібліогр.: с. 326–330.

Узагальнено досвід діагностики військовослужбовців різних категорій і вивчення соціально-психологічних явищ військових підрозділів. Запропоновано оптимальні ефективні методики дослідження військових підрозділів і перевірки готовності й визначення придатності військовослужбовців до військової служби, подальшої їх військово-професійної орієнтації на оволодіння військово-обліковими спеціальностями. Звернуто увагу на психодіагностику військовослужбовців під час психологічного супроводу, методику поглибленого вивчення пам'яті, мислення, уваги, уваги, емоцій, стилю управління та мотивації.

47. Неурова А. Б., Романишин А. М. Психологія індивідуальної роботи з військовослужбовцями : навч.-метод. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 334 с. Бібліогр.: с. 274–275.

Представлено матеріали, які допоможуть військовослужбовцям ЗС України та інших складових Сил оборони України здобути ґрунтовні знання з організації індивідуальної роботи з різними категоріями особового складу, практичної організації і проведення індивідуальної роботи з підлеглими, а саме: основних напрямів, принципів, форм і методів її проведення.

48. Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів сухопутних військ : навч.-метод. посіб. / В. М. Замана та ін. Львів : Акад. сухопут. військ, 2012. 430 с. Бібліогр.: 45 назв.

Висвітлено суть, зміст, завдання, порядок організації, методи та прийоми психологічної підготовки особового складу Сухопутних військ Збройних Сил України. Розкрито специфіку психологічної підготовки особового складу підрозділів родів військ і спеціальних військ, зокрема, десантних

(аеромобільних), інженерних, ракетних військ і артилерії. Наведено глосарій, у якому роз'яснено суть таких понять, як автоматизація рухів, аддитивність, адреналін, аутогенне тренування, візуальна психодіагностика, виснаження, втома, депривація, ілюзія сприйняття, тремор, фрустрація тощо.

49. Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України : навч.-метод. посіб. / Р. Ч. Мамедов та ін.; ред.: В. Клочков; Збройні Сили України. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2023. 325 с. Бібліогр.: с. 181–182.

Викладено теоретичні основи та практичний досвід морально-психологічного забезпечення, особливості організації видородової діяльності військ (сил) Збройних Сил України. Визначено загальні положення щодо організації психологічної підготовки у Збройних Силах України. Наведено приклади саморегуляції та формування стресостійкості військовослужбовців.

50. Основи загальної та військової психології і педагогіки : навч. посіб. для студ. ВНЗ / С. О. Кубіцький та ін.; М-во оборони України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : КНУ, 2010. 399 с. Бібліогр.: 49 назв.

Розкрито загальні засади психології та педагогіки з урахуванням історичного досвіду та реалій вітчизняної школи. Розглянуто методологічні та теоретичні проблеми педагогіки та психології, закони та закономірності функціонування психіки людини, психічні пізнавальні процеси, індивідуальні психологічні особливості особистості. Приділено увагу історії виникнення та розвитку військової психології. Схарактеризовано форми психологічної війни.

51. Основи психологічного консультування військовослужбовців : навч.-метод. посіб. / Л. Т. Музичко та ін.; Нац. Акад. сухопут. військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Львів : НАСВ, 2021. 295 с. Бібліогр.: с. 287–289.

Розглянуто сучасні підходи щодо психологічного консультування військовослужбовців з поєднанням теоретичних положень і військової практики діяльності офіцерів командного складу та органів морально-психологічного забезпечення.

52. **Осьодло В. І., Хміляр О. Ф., Красницька О. В. Військово-психологічний практикум офіцера / Нац. ун-т оборони України ім. І. Черняховського. Київ : Вид. НУОУ ім. І. Черняховського, 2017. 93 с. Бібліогр.: с. 92.**

Досліджено психологію регуляції поведінки особистості військовослужбовця за бойових умов. Описано особливості проходження бойової психічної травми в учасників антитерористичної операції. Проаналізовано використання символічної техніки «ПЕРЕХІД» у процесі психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції. Розглянуто квазіситуації регуляції поведінки особистості військовослужбовця за бойових умов.

53. **Петреченко С. А. Психологічні аспекти адаптації учасників бойових дій та членів їх сімей в умовах війни : навч.-метод. посіб. / Відкрит. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Київ : Талком, 2024. 129 с. Бібліогр.: с. 126–127.**

Досліджено психологічні проблеми учасників бойових дій та членів їхніх сімей. Розкрито психологічні аспекти допомоги учасникам бойових дій та членам їхніх родин. Запропоновано низку методів і вправ для подолання зазначених проблем.

54. **Практикум із військової психології : навч. посіб. / С. П. Балашова а ін.; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : КНУ, 2015. 271 с.**

Висвітлено проблеми вивчення індивідуально-психологічних особливостей, мотиваційної сфери та спрямованості особистості військовослужбовців. Розкрито питання визначення їх темпераментальних властивостей, аналізу психічних станів

військовослужбовців. Схарактеризовано методи психопрофілактики міжособистісних конфліктів у підрозділі.

55. Психологічна профілактика психотравматизації військовослужбовців Збройних Сил України : метод. посіб. / О. М. Кокун та ін. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 301 с.

Викладено науково-практичні основи здійснення психологічної профілактики психотравматизації військовослужбовців. Розглянуто актуальні напрями психопрофілактичної роботи, її основні форми та методи. Надано рекомендації щодо підвищення ефективності практичних заходів, спрямованих на збереження у військовослужбовців психологічного здоров'я.

56. Психологічне забезпечення Збройних Сил України : навч.-метод. посіб. / Р. Ч. Мамедов та ін.; ред.: В. Клочков; Збройні Сили України. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2023. 212 с. Бібліогр. в кінці розд.

Викладено теоретичні основи системи психологічного забезпечення Збройних Сил України, особливості її організації з урахуванням видородової діяльності. Розглянуто практичний досвід психологічного забезпечення як армій провідних країн світу (США, Канада, Німеччина, Ізраїль), так і діяльності військ (сил) Збройних Сил України в російсько-українській війні.

57. Психологічний супровід незламних: метод. реком. по роботі з військовослужбовцями, які зазнали ампутації внаслідок бойових дій : метод. рек. / Т. Карамушка та ін.; Благодійна організація «Благодійний фонд психологічної підтримки у кризових ситуаціях «Анкора», Українська асоціація організаційних психологів та психологів праці, Zagoriv Foundaion. Київ : Вікторія Кундельська, 2023. 59 с. Бібліогр.: с. 49–51.

Наведено опис формування соціального паспорта військовослужбовця, який зазнав ампутації. Розглянуто психологічні практики в індивідуальній і

груповій роботі з військовими, які зазнали ампутації. Розроблено поради для членів родини щодо реабілітації та адаптації військових.

58. Психологічний супровід особистості в умовах війни : навч. посіб. / С. Кузікова та ін. Київ : Лисенко М. М., 2024. 259 с. Бібліогр.: с. 241–255.

Проаналізовано особливості психологічної діагностики та психологічного супроводу особистості під час війни. Розглянуто засоби психодіагностики в практиці кризового психолога, зокрема психолога, який працює з паліативними клієнтами, у тому числі й військовими, які зазнали серйозних поранень. Визначено напрями психологічної допомоги при переживанні горя та втрати, проаналізовано засоби психологічної підтримки в паліативній допомозі, схарактеризовано можливості використання та написання соціальних історій у контексті психологічної допомоги дітям.

59. Психологія бою : посібник / [Т. Л. Грицевич та ін.]; за ред. А. М. Романишина. Львів : Астролябія, 2017. 352 с. (Бібліотека командира).

Акумульовано сучасні підходи до розуміння психологічних особливостей сучасних бойових дій та їх впливу на бойову діяльність військовослужбовців. Описано форми, методи та засоби, які може застосовувати командир, щоб підтримати належний морально-психологічний стан особового складу в різних ситуаціях бойової діяльності.

60. Психологія управління військами : підручник / В. Г. Дикун та ін.; ред.: В. В. Стасюк; Нац. ун-т оборони України. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Київ : НУОУ, 2024. 532 с. Бібліогр. в кінці розд.

Проаналізовано й узагальнено досвід застосування психологічних аспектів в управлінні військами. Висвітлено психологічні аспекти управлінської взаємодії командира з підпорядкованим військовим колективом. Акцентовано увагу на

психологічному забезпеченні особового складу під час ведення бойових дій, психології управління в бойових умовах, психологічній реабілітації військовослужбовців, психологічних аспектах девіантної поведінки військовослужбовців.

61. Психолого-педагогічні аспекти діяльності військового керівника : підруч. для слухачів військ. ВНЗ / В. І. Осьодло та ін.; ред.: В. І. Осьодло; Нац. ун-т оборони України ім. І. Черняхівського. Київ, 2014. 364 с.

Надано психологічну характеристику процесу управління та лідерства в діяльності військового керівника. Розглянуто стилі керівництва. Акцентовано увагу на психологічній підготовці військового керівника до управлінської діяльності за звичайних та екстремальних умов. Обґрунтовано модель формування стресостійкості у військового керівника в процесі підготовки до дій за особливих умов.

62. Психолого-психіатричні наслідки воєнного часу: [навч. посіб] / В. В. Огоренко та ін.; ред.: В. В. Огоренко; Дніпров. держ. мед. ун-т. Дніпро : Ліра, 2023. 311 с.

Наведено найактуальніші дані щодо психологічних і психіатричних наслідків воєнного часу та їх впливу на психічне здоров'я. Розкрито особливості психологічних реакцій особистості під час війни. Приділено увагу психології комбатанта, психічним станам військовослужбовців та їх індивідуально-особистісним особливостям. Проаналізовано ментальний стан цивільних осіб, які зазнали психосоціального стресу в умовах воєнного конфлікту. Схарактеризовано соціально-психологічні наслідки воєнного часу.

63. Сабліна Н. В. Психологічна допомога та робота психолога з військовими та їх родинами у дні війни. Військова психологія : навч.-терапевт. посіб.

/Тренінговий центр Наталії Сабліної. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 227 с. Бібліогр.: с. 222–223.

Розкрито основи психології травмуючих ситуацій у військових. Розглянуто питання, пов'язані з напрямками профілактики розвитку бойового посттравматичного стресу й особливостями організації та надання психологічної допомоги всім, хто постраждав внаслідок екстремальних ситуацій, і принципами та методами екстреної консультативної допомоги. Особливу увагу приділено формам і методам роботи з військовими. Проаналізовано психологічну профілактику та підтримку тривоги, страху та паніки на війні. Схарактеризовано процедуру психологічного розвантаження після бойових дій. Досліджено проблеми психосоціальної адаптації ветеранів війни. Висвітлено чинники появи та розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Досліджено показання й протипоказання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців. Розглянуто психосоціальну адаптацію та відновлення психотравмованих військовослужбовців у внутрішньосімейній комунікації. Репрезентовано технології консультування при тяжких втратах, а також особливості переживання смерті в родині військового.

64. Тохтамиш О. М. Реабілітаційна психологія: навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ Віндрок, 2004. 102 с.

Розглянуто основні психологічні аспекти реабілітаційного процесу, психологічну складову ситуацій, в яких людина потребує реабілітації, принципи, прийоми й техніки психологічного супроводу в реабілітаційному процесі, зокрема, такі поняття, як комплекс меншовартості, компенсація та надкомпенсація, стигматизація, психологічна травма, мотивація людини до реабілітації, етапи реабілітації при стресових розладах, втраті близької людини, сучасні напрями реабілітації в дитячому віці.

65. Ягупов В. В. Військова педагогіка та психологія : підручник. Ч. 2, т. 1 : Військова психологія / Нац. ун-т оборони України, Навч.-наук. ін-т фіз. культури та спорт.-оздоров. технологій. Б.м., 2023. 259, [1] с. Бібліогр. в кінці гл.

Проаналізовано відомості про особливості функціонування психіки військовослужбовця як військового професіонала й соціально-психологічних явищ військового підрозділу як малої військово-соціальної групи та бойової команди у військово-професійній діяльності. Викладено основні проблеми психології малої групи та спілкування у військово-соціальному середовищі, а також психологічні проблеми підготовки військовослужбовців і військових підрозділів до бойових дій та бойової діяльності. Особливу увагу приділено психологічній підготовці військовослужбовців, організації психологічної роботи в бойовій обстановці.

66. Ягупов В. В. Військова психологія : підручник. Київ : Тандем, 2004. 656 с. Бібліогр.: 158 назв.

Розглянуто завдання та структуру військової психології, питання психології особистості військовослужбовця, описано його психічні властивості. Викладено методіку вивчення психічних якостей військовослужбовців, розкрито психологічні аспекти їх підготовки до бойових дій. Значну увагу приділено питанням суїцидальної поведінки військовослужбовців, її діагностики та профілактики.

67. Ягупов В. В. Морально-психологічне забезпечення : курс лекцій / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : КНУ, 2002. 349 с. Бібліогр.: с. 328.

Висвітлено концептуальні засади організації морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України в мирний і воєнний час. Запропоновано методіку прогнозування й розрахунку психогенних втрат серед особового складу, а також аналізу та підбиття підсумків стану військової дисципліни у військовій частині й підрозділі. Схарактеризовано історичні аспекти порушень статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ ТА РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

68. Актуальні проблеми психологічного забезпечення життєдіяльності військ (сил) в сучасних умовах : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., 29 жовт. 2009 р., Київ / Департамент військ. освіти та науки М-ва оборони України, Нац. акад. оборони України, Ресурс. та кар'єр. центр для звільн. військовослужбовців ЗСУ, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ : НАОУ, 2009. 400 с.

Висвітлено актуальні проблеми психологічного забезпечення підготовки та застосування військ (сил) в операціях (бойових діях). Показано роль і місце психолога у військово-професійній діяльності. Розглянуто суть і зміст сучасних комунікативних технологій як основу ефективної комунікації у Збройних Силах України. Наведено практичні рекомендації щодо впровадження технології формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців.

69. **Алещенко В. І.** Військова психологія: ретроспективний аналіз та подальший розвиток. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2015. № 2. С. 46–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2015_2_7/ (дата звернення: 14.08.2024).

Представлено ретроспективний аналіз основних етапів становлення та розвитку військової психології як складника психологічної науки другої половини ХІХ–початку ХХІ ст. Основну увагу приділено дослідженню особливостей діяльності військових психологів України новітнього періоду. Конкретизовано напрями роботи військових психологів та здійснено пошук перспективних шляхів психологічного забезпечення в сучасних умовах.

70. Бойовий стрес та бойова психічна травма: інформаційний огляд (відео-проект) / уклад. Я. Пилипчук, О. Углова. *Віртуальний читальний зал освітянина. Рубрика «Освіта і наука під час війни» (відео-проект «Безбар'єрний простір ВЧЗО: інформаційно-аналітична підтримка психічного здоров'я в умовах воєнних реалій»)*. Віртуальний читальний зал освітянина ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [офіц. сайт]. Київ, 2024. 19 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740696/> (дата звернення: 29.05.2024).

Висвітлено досвід історіографічного вивчення проблем бойового стресу та бойової психічної травми. Надано поради щодо профілактики та допомоги при означених станах, запропоновано літературу з теми.

71. Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи : матеріали Всеукр. наук-практ. конф., м. Київ, 13–14 квіт. 2016 р. Київ, 2016. 126 с.

Проаналізовано теоретико-методологічні й практичні проблеми психологічної підготовки військових фахівців, питання психологічної реабілітації потерпілих осіб та проблеми громадської активності у воєнний час.

72. Дубровинський Г., Ділай А. Мотиваційні установки як предиктори емоційного інтелекту військового психолога. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. Т. 73, № 3. С. 65–72. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-65-72>.

Розглянуто питання щодо важливості розвитку емоційного інтелекту майбутніх військових психологів у системі підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

73. Живоглядюв Ю, Денисова А. Психологічні особливості професійної самосвідомості військових психологів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022.

№4(68). С. 115–122. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0dbcd8-d61f-46cd-9b07-031fcf44a5bf/content> (дата звернення: 14.08.2024).

Розглянуто проблематику психологічних особливостей професійної самосвідомості військових психологів у ситуації надання допомоги військовослужбовцям під час бойових дій. Запропоновано загальні психологічні орієнтири формування професійної самосвідомості як визначального чинника ефективності діяльності військових психологів.

74. Задорожній К. А. Психологічна підготовка військовослужбовців України: сучасні наукові підходи, теорія, діагностування, практика. *Актуальні проблеми психології*. 2020. Т. I, Вип. 56. С. 9–15. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v1/i56/4.pdf> (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано сучасні наукові підходи до психологічної підготовки військовослужбовців України.

75. Інформаційно-психологічна модель роботи психолога військової частини Національної гвардії України : монографія / М. С. Байда та ін.; Нац. гвардія України, Нац. академія Нац. гвардії України. Харків : НА НГУ, 2022. 108 с. Бібліогр.: с. 99–108.

Проаналізовано існуючі підходи й моделі організації та реалізації психологічної роботи в професійній діяльності екстремального профілю. Розглянуто концепцію та загальну структуру автоматизації робочого місця військового психолога та надано практичні рекомендації щодо його використання.

76. Кобзар А. О. Із історії підготовки військових психологів. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. №4. С. 66–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2015_4_13 (дата звернення: 14.08.2024).

Висвітлено діяльність посадових осіб Міністерства оборони України з організації підготовки кадрів психологів для структур виховної роботи (соціально-

психологічної служби, виховної та соціально-психологічної роботи) Збройних Сил України.

77. Кобзар А. О. Підготовка психологів для структур виховної роботи Збройних Сил України в 1992–2012 роках. *Військова освіта*. 2015. № 2. С. 106–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2015_2_15 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано стан підготовки військових психологів в Україні в 1992–2012 рр.

78. Кострач В. В. Формування професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2008. 20 с.

Розглянуто питання формування професійних умінь офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах, розкрито його суть. Проаналізовано розвиток педагогічних підходів до професійної підготовки військового психолога. Удосконалено змістову структуру професійних умінь офіцерів-психологів, визначено критерії та рівні їх сформованості, розроблено педагогічну технологію формування в процесі вивчення зазначених дисциплін, доведено позитивний ефект.

79. Коструба Н., Фіщук О. Психічне здоров'я в умовах кризи : монографія / Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 183 с. Бібліогр.: с. 120–146.

Надано науково-теоретичне обґрунтування й емпіричне вивчення проблеми психічного здоров'я в умовах кризи пандемії та війни. Розглянуто програму психологічної підтримки молоді в умовах кризи соціальних обмежень. Проаналізовано основні наслідки війни як кризової ситуації для психічного здоров'я військовослужбовців і цивільного населення (ПТСР, моральна травма,

бойовий стрес тощо). Узагальнено досвід попередніх досліджень та окреслено провідні напрями психологічної підтримки в умовах війни.

80. Кушніров В. А. Особливості ресурсів психологічної безпеки військовослужбовців : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2021. 16 с.

Проведено теоретичний аналіз уявлень щодо ресурсів психологічної безпеки. Узагальнено погляди вчених і визначено, що психологічна безпека детермінується ресурсами, є динамічною системою, що підтримує оптимальний рівень функціонування, індикатором якої є відчуття психологічного позитивного самопочуття. Встановлено, що у військовослужбовців виражено ресурси стійкості. Встановлено предиктори ресурсів, які активуються під час відчуття психологічної небезпеки у військовослужбовців і призовників. Розроблено програму тренінгових занять із збереження і розвитку ресурсів психологічної безпеки.

81. Лемак Т. В. Тема. Прикладна військова психологія. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/461729f9-47d1-4d28-99ec-9cdf32265b3a/content> (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано етапи становлення й розвитку військової психології в світі та Україні, актуальні проблеми військової психології у Збройних Силах України та прикладні аспекти військової психології.

82. Мазуренко Л. Рольові ігри як метод освітньої підготовки військових психологів. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 6. С. 268–275. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/12436/12497> (дата звернення: 14.08.2024).

Висвітлено теоретичні основи рольових ігор як інтерактивної форми навчання військових психологів, проаналізовано їх види, випадки та ситуації

застосування. Подано алгоритм проведення рольових ігор під час освітнього процесу.

83. Малина О. Г. Особливості фахової підготовки психологів Сил оборони України під час війни. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/347/9553/19919-1?inline=> (дата звернення: 14.08.2024).

Висвітлено загальний зміст фахової підготовки психологів Сил оборони України під час війни. Відповідно до специфіки професійних завдань військових психологів ЗСУ розроблено програму «Психологічний супровід військовослужбовців в умовах бойових дій» з метою формування професійних компетентностей відповідно до сучасних вимог професійної підготовки в галузі здійснення психологічного супроводу військовослужбовців та збереження їх психічного здоров'я в умовах бойових дій.

84. Мась Н. М. Аналіз змісту портфоліо майбутніх військових психологів як метод діагностики їх професійного самовизначення. *Зб. наук. пр. Нац. Акад. Держ. прикордон. служби України. Серія : Психол. науки.* 2017. № 3. С. 130–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_pn_2017_3_12 (дата звернення: 14.08.2024).

Розглянуто особливості застосування методу «портфоліо» в освітньому процесі закладу вищої військової освіти.

85. Мась Н. М. Використання супервізійних та інтервізійних форм роботи у професійній діяльності військових психологів. *Вісн. Нац. ун-ту оборони України.* 2012. Вип. 2. С. 202–206. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2012_2_40 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано особливості роботи військових психологів. Для підвищення ефективності їх професійної діяльності запропоновано застосовувати такі форми роботи, як супервізія та інтервізія.

86. Мась Н. М. Дослідження факторів формування професійної компетентності майбутніх військових психологів. *Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки.* 2009. Вип. 22. С. 49–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2009_22_17 (дата звернення: 14.08.2024).

Розглянуто та проаналізовано основні чинники, що обумовлюють формування оптимального рівня розвитку професійної компетентності майбутніх військових психологів під час навчання у закладах вищої військової освіти.

87. Мась Н. М. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Хмельницький, 2011. 20 с.

Розглянуто проблему формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів під час навчання у військовому вищому навчальному закладі. Уточнено суть професійної компетентності у майбутніх військових психологів і визначено її структуру, з'ясовано критерії оцінювання та показники рівнів сформованості компетентності. Визначено психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів, розроблено структурно-функціональну модель і відповідну програму її реалізації, експериментальним шляхом перевірено їх ефективність.

88. Мась Н. М. Розвиток творчих здібностей у процесі професійної підготовки майбутніх військових психологів. *Молодий вчений.* 2017. № 8. С. 166–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_8_40 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано теоретичні й практичні напрацювання з питань психології розвитку творчих здібностей. Наголошено на необхідності розвитку творчих здібностей майбутніх військових психологів.

89. Мась Н. М. Структура професійної компетентності майбутніх військових психологів. Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. *Військ.-спец. науки*. 2015. Вип. 1. С. 21–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2015_1_7 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано наукові підходи щодо структури професійної компетентності та визначено структуру професійної компетентності майбутніх військових психологів.

90. Мась Н. М. Удосконалення програми формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів на основі дослідження динаміки її формування в сучасних умовах ВВНЗ. Вісн. Нац. ун-ту оборони України. 2010. Вип. 4. С. 178–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2010_4_33 (дата звернення: 14.08.2024).

Розглянуто динаміку формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів. Запропоновано впровадження програми «Формування професійної компетентності майбутніх військових психологів». Здійснено порівняльний аналіз особливостей показників структури професійної компетентності майбутніх військових психологів.

91. Мась Н. М. Характеристика структури професійної компетентності майбутніх військових психологів. Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. *Військ.-спец. науки*. 2010. Вип. 24–25. С. 114–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2010_24-25_34 (дата звернення: 14.08.2024).

Проведено аналіз наукових підходів щодо структури професійної компетентності та визначено структуру професійної компетентності майбутніх військових психологів.

92. Мась Н. М., Сальнікова О. Ф. Особливості професійної самореалізації майбутніх військових психологів. *Вісн. Нац. ун-ту оборони України*. 2017. Вип. 1. С. 149–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2017_1_25 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано наукові роботи щодо процесу професійного самовизначення та професійної самореалізації. Визначено рівні професійного самовизначення, етапи та умови професійного становлення. Виявлено та проаналізовано вплив соціального середовища вищого військового навчального закладу на процес професійної самореалізації майбутніх військових психологів.

93. Михайлов Б. В., Риженко С. А., Мороз С. М. Війна в Україні: патоморфоз психічних і поведінкових розладів. Дніпро : Свідлер А.Л., 2019. 377 с. Бібліогр.: с. 209–230.

Розглянуто питання психічних і поведінкових розладів, що розвиваються як наслідки воєнних дій в Україні у різних категорій населення. Подано інформацію про категорії постраждалих. Висвітлено історичні етапи надання психіатричної та психологічної допомоги в лікарні імені І. І. Мечникова потерпілим під час війни в Україні. Описано патологічний вплив і побічні психічні ефекти бойової політравми. Визначено клінічні ознаки, принципи діагностики, терапії та реабілітації розладів психіки та поведінки в учасників бойових дій. Викладено принципи побудови індивідуальної програми реабілітації.

94. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : [монографія] / Нац. ун-т оборони України, НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ : Золоті Ворота, 2012. 462 с. Бібліогр.: с. 428–462.

Обґрунтовано новий концептуальний підхід до аналізу та вивчення професійного становлення офіцера як суб'єкта діяльності. Здійснено всебічний теоретичний аналіз суб'єктності та з'ясовано багатоаспектність цього явища. Проаналізовано систему критеріїв і показників суб'єктності офіцера, діагностичних

засобів і процедур її виявлення. Розкрито структуру й емпіричні характеристики суб'єктності офіцера на різних етапах його професійного становлення.

95. Пилипчук Я. В. Джерельна база забезпечення діяльності військових психологів. *Науково-методичні засади інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації суспільства: реалії й майбутнє освіти, педагогіки і психології (до Всеукраїнського фестивалю науки)*. Вінниця, 2024. С. 81–84.

Проаналізовано джерельну базу забезпечення діяльності військових психологів у ЗСУ, зокрема законодавчі акти та інші нормативно-правові документи.

96. Пилипчук Я. Мовний контекст в системі інформаційно-аналітичного супроводу підготовки військових психологів. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Т. XVI: Місце й значення когнітивістики в розвитку науки та освіти*. Конін, Ужгород, Перемишль, Херсон, 2024. С. 189–191.

Проаналізовано значення української мови як державної в умовах повномасштабної війни в Україні, використання її та інших мов у комунікації українських військових, іноземних громадян з «Іноземного легіону», «Батальйону імені Шейх-Мансура», «Грузинського легіону», «Російського Добровольчого корпусу» та військових психологів.

97. Пилипчук Я. В., Ростока М. Л., Коваленко І. Е. Українська система підготовки військових психологів через призму історіографії. *Вісн. Аграр. історії*. Київ, 2024. Вип. 47–48. С. 293–315.

Проаналізовано систему підготовки військових психологів та періодизацію її розвитку. Представлено контент-аналіз підручників, дисертацій, програм, статей з військової психології з метою створення цілісного дослідження, присвяченого періодизації розвитку військової психології в Україні.

98. Потапчук Є. М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців : монографія / Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. Хмельницький, 2004. 323 с. Бібліогр.: с. 274–299.

Розкрито методологічні, теоретичні та методичні засади збереження психічного здоров'я військовослужбовців. Висвітлено загальні підходи до аналізу сутності та змісту психічного здоров'я особистості, уточнено його критерії та показники. Визначено основні соціально-психологічні чинники впливу на психічне здоров'я особистості за різних умов її діяльності та виявлено основні суб'єкти впливу.

99. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям : колект. монографія / М. Мушкевич та ін.; ред.: М. Мушкевич; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Благод. фонд І. Палиці «Новий Луцьк». Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 254, [4] с. Бібліогр.: С. 191–200.

Запропоновано комплексну програму «Психологічна допомога учасникам АТО та їхнім сім'ям». Подано інформацію про заходи, спрямовані на суттєві й швидкі зміни в особистісному функціонуванні осіб, які переживають ознаки посттравматичних стресових станів внаслідок бойових дій. Наведено практичні розробки засобів допомоги учасникам АТО, а також особам з їхнього найближчого оточення. Розкрито концептуальні підходи до психологічного консультування й психотерапії учасників бойових дій та їхніх сімей. Схарактеризовано методи та методики діагностування особистісної сфери військовослужбовців.

100. Рижиков В., Юрков А. Розробка моделі формування готовності майбутніх військових психологів до вирішення конфліктних ситуацій у професійній діяльності. *Молодь і ринок*. 2021. № 7–8. С. 43–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2021_7-8_10 (дата звернення: 14.08.2024).

Проведено аналіз наукових робіт щодо обґрунтування проблем педагогічного моделювання, інтерактивних форм навчання, суті та значення сучасної військової

освіти. У структурі моделі формування готовності майбутніх військових психологів до врегулювання конфліктних ситуацій у професійній діяльності наведено змістову частину професіограми (знання, навички, вміння й професійні компетентності) як кінцевий результат, який має бути сформований за ефективної підготовки майбутніх військових психологів у впровадженні в освітній процес закладу вищої військової освіти інноваційних технологій навчання.

101. Роль психології в часі відстоювання незалежності країни : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. молодих вчених, Київ, 14 жовт. 2022 р. /ред.: С. М. Ніколаєнко та ін.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : НУБіП України, 2022. 100 с. Бібліогр. в кінці ст.

Проаналізовано виклики, що постали перед психологічною наукою під час війни. Визначено актуальні проблеми психологічних досліджень, осмислено перспективні напрями інтеграції психології з іншими науковими царинами у вітчизняному та міжнародному контекстах. Приділено увагу наданню психореабілітаційної допомоги українцям, що постраждали від військово-політичної агресії. Досліджено психологію переживання травми війни. Окреслено вимоги воєнного стану до особистості психолога-практика. Визначено пріоритетні напрями науково-психологічних досліджень воєнного та повоєнного стану в країні.

102. Романова Ю. В. Професійне мислення в ієрархії фахових якостей особистості військового психолога. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. № 4. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2015_4_23 (дата звернення: 14.08.2024).

Досліджено проблему визначення професійно важливих особистісних якостей психолога, аналізу змісту та функціональної насиченості цих характеристик. Узагальнено підходи зарубіжних та українських дослідників з цієї проблематики. Виокремлено професійне мислення як базову детермінанту

фахівця з психології та військової психології зокрема. Вивчено специфіку професійного мислення військового психолога та його місце в ієрархії фахових якостей спеціаліста.

103. Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах: монографія. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 482 с.

Розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах. На основі науково-методологічного аналізу розширено поняття професійної підготовки, пов'язане з використанням технологій професійного добору, навчання та психокорекційної роботи. Уточнено дидактичні й психологічні аспекти професійної підготовки психологів до діяльності в особливих умовах. Обґрунтовано й реалізовано авторську модель професійної підготовки, удосконалено методичні підходи до розв'язання проблеми.

104. Словник військового психолога / уклад.: М. А. Коваль; Департамент гуманіт. політики М-ва оборони України, НДЦ гуманіт. пробл. ЗСУ. Київ : Золоті ворота, 2009. 353 с. (Б-ка військ. психолога).

Розкрито зміст термінів і понять з питань загальної та соціальної психології, психології особистості, психофізіології, військової педагогіки та психології, а також нервово-психічної нестійкості, психологічної готовності воїна.

105. Список корисних матеріалів з військової психології. URL: <https://boryviter.org.ua/articles/materials-on-military-psychology/> (дата звернення 20.09.2024).

Представлено добірку психологічної літератури та інформацію щодо самодопомоги, допомоги побратиму та матеріали для військових психологів

106. Сторожук Н., Гаврюшенко В. Досвід використання кейс-методу при формуванні професійних компетентностей військового психолога. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Т. 64, № 6. С. 110–118. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-64-6-110-118>.

Розкрито потенціал використання кейс-методу при формуванні професійних компетентностей військового психолога. Наведено приклади мінікейсів для формування спеціальних і військово-спеціальних компетентностей щодо здатності майбутніх фахівців здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) та надавати психологічну допомогу.

107. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту: монографія / В. С. Гічун та ін. Дніпро : Акцент ПП, 2019. 323 с. Бібліогр.: с. 285–322.

Розглянуто сучасні аспекти профілактики та зниження розвитку стрес-асоційованих розладів військових в умовах збройного конфлікту. Висвітлено питання діагностики, запобігання стрес-асоційованим розладам та реабілітації населення України. Запропоновано удосконалені засоби запобігання стрес-асоційованим розладам та їх зниженню. Розроблено методики відновлення психологічного та соціального статусу учасників збройного конфлікту. Описано алгоритми та шкали прогнозування ефективності реабілітаційних заходів.

108. Тімченко О. Вони були першими (вітчизняні доктори наук за спеціальністю 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах»). *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2021. Вип. 2. URL: <http://dcpp.nuczu.edu.ua/uk/2-10.html> (дата звернення: 14.08.2024).

Узагальнено інформацію про вклад кожного з існуючих на сьогодні в Україні 12 докторів психологічних наук за спеціальністю 19.00.09 в розвиток сучасної психології діяльності в особливих умовах.

109. Хайрулін О. М. Психологія професійного вигорання військовослужбовців : монографія / ред.: А. В. Фурман. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 219 с.

Проаналізовано стан розроблення проблеми професійного вигорання у психологічній теорії та практиці. З'ясовано суть, зміст та особливості компонентів такого вигорання. Уперше запропоновано практико-зорієнтовану й структурно-функціональну модель психологічної профілактики, що охоплює комплекси загальних і спеціальних заходів у роботі з персоналом, умови оптимізації психосоціального клімату в бойових підрозділах прикордонників. Описано методологічно виважену систему критеріїв, параметрів і психологічних інструментів для ефективного здійснення профілактики профвигорання військовослужбовців.

110. Шевченко Р. П. Соціально-психологічний супровід військовослужбовців в умовах трансформаційних змін сучасного соціуму : монографія / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Київ : Принт-Квік, 2019. 238 с. Бібліогр.: с. 174–203.

Досліджено систему соціально-психологічного супроводу військовослужбовців. Встановлено соціально-психологічну специфіку емоційного реагування на стрес-ситуації у військовослужбовців під час виконання службових обов'язків, виокремлено індивідуально-психологічні особливості та провідні соціально-психологічні патерни поведінки у військовослужбовців у мирний час і під час виконання військових обов'язків в умовах бойових дій. Обґрунтовано концептуальні й змістовно-процесуальні засади побудови та реалізації багаторівневої системи соціально-психологічного супроводу військовослужбовців в умовах трансформаційних змін соціуму.

111. Широбоков Ю. М. Психологія військового полону : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.09. Харків, 2020. 40 с.

Подано стислий огляд генезису проблеми ставлення до полону та до військовополонених. Встановлено основні стадії військового полону. Визначено

фази військового полону. Розроблено соціально-психологічну модель наслідків військового полону, виокремлено рівні психологічних феноменів, що входять до складу цієї моделі. Визначено стратегію, основні завдання та принципи реінтеграції колишніх військовополонених до умов мирного життя.

112. Шумейко А. П. Теоретичний аналіз стану дослідженості проблеми формування іміджу майбутнього офіцера-психолога Збройних Сил України. *Теорія і практика сучасної психології*: зб. наук. пр. 2018. № 6. С. 200–204. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/6_2018/6_2018.pdf#page=200 (дата звернення: 14.08.2024).

Здійснено теоретичний аналіз стану дослідженості проблеми формування іміджу майбутнього офіцера-психолога ЗСУ. Визначено структуру поняття «імідж офіцера-психолога».

113. Юрков А. Обґрунтування необхідності формування готовності майбутніх психологів до вирішення конфліктних ситуацій у професійній діяльності. *Зб. наук. пр. Нац. академії Держ. прикордон. служби України. Серія : Пед. науки.* 2021. № 2. С. 225–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2021_2_18 (дата звернення: 14.08.2024).

Проведено теоретичний огляд та обґрунтовано психолого-педагогічні аспекти проблеми формування готовності майбутніх військових психологів до розв'язання конфліктних ситуацій у професійній діяльності.

114. Юрков А. Сутність і структура готовності майбутніх військових психологів до професійної службово-бойової діяльності в Збройних Силах України. *Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Військ.-спец. науки.* 2022. Вип. 2. С. 24–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2022_2_7 (дата звернення: 14.08.2024).

Проаналізовано проблеми формування готовності військового психолога до ефективної професійної діяльності у ЗСУ в бойових умовах.

115. Юрков А. В. **Готовність військового психолога до професійної діяльності у Збройних Силах України.** *Вісн. післядиплом. освіти. Серія : Пед. науки.* 2020. Вип. 13. С. 319–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpopn_2020_13_22 (дата звернення: 14.08.2024).

Здійснено аналіз проблеми формування готовності військового психолога до професійної діяльності у Збройних Силах України. Уточнено зміст понять «готовність військового психолога до професійної діяльності» в контексті окресленої проблеми.

116. Юрков А. В. **Критерії, показники та рівні готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у Збройних Силах України.** *Інноваційна педагогіка.* 2021. Вип. 35. С. 152–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2021_35_33 (дата звернення: 14.08.2024).

Здійснено науковий аналіз критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у Збройних Силах України. Проведено практичну адаптацію психологів до формування готовності на прикладі навчальних дисциплін спеціальної військової підготовки.

117. Юрков А. В. **Педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у Збройних силах України.** *Інноваційна педагогіка.* 2021. Вип. 34(1). С. 37–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2021_34%281%29__8 (дата звернення: 14.08.2024).

Вивчено питання педагогічних умов готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у Збройних Силах України, досліджено педагогічну систему, яка може успішно функціонувати й розвиватися лише в разі дотримання певних педагогічних умов. Розкрито поняття «педагогічні умови». Розроблено педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у Збройних Силах України.

118. Юрков А. В. Технологія розробки та обґрунтування змістової складової професіограми офіцера-психолога Збройних Сил України. Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. *Військ.-спец. науки.* 2021. Вип. 2. С. 28–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2021_2_8 (дата звернення: 14.08.2024).

Визначено й розраховано показники професійно важливих якостей офіцера-психолога ЗСУ. Розроблено компетентності, яких набувають майбутні психологи під час формування готовності до професійної діяльності в ЗСУ і які мають бути сформовані як результат професійної підготовки.

Довідкове видання

**ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ
У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРІОГРАФІЇ (1991–2024 РР.):
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД**

Електронне видання

Упорядники:

Пилипчук Я. В., Углова О. В.

Загальна редакція: Ростока М. Л.

Керівник наукового дослідження: Лучанінова О. П.

Бібліографічний редактор: Углова О. В.

Літературний редактор: Василенко Н. М.

Державна науково-педагогічна бібліотека України

імені В. О. Сухомлинського

Україна, 04060, м. Київ-60, вул. М. Берлинського, 9

Тел. (044)476-22-14, E-mail: dnpb@i.ua